

ԱՐՁՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԻՒ ԲԲԸ

Տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

2021 Երևան

Ձեռնարկող. ԱՐԶՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԻՒ ԲԲԸ

Գրանցման համար՝ 42.120.00323, 06/04/1995

Գտնվելու վայրը՝ Կոտայքի մարզ, գ. Արզնի, Արզնի-Աբովյան խճ 5/2

ԱՐԶՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԻՒ ԲԲԸ-ի

Տնօրեն՝ Գեղամ Ջանվելյան

Բնապահպանական փորձագետ՝ Արայիկ Ծատուրյան

	Հապավումների ցանկ
ՇՄԱԳ	Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում
ՏԻՄ	Տեղական ինքնակառավարման մարմին
ՇՄՆ	Շրջակա միջավայրի նախարարություն
ՄՆ	Մշակույթի նախարարություն
ԱՆ	Առողջապահության նախարարություն
ԱՊՄ	Անհատական պաշտպանության միջոցներ
ԲԸՏՄ	Բնապահպանական և ընդերքի տեսչական մարմին
ՀԿ	Հասարակական կազմակերպություն
ԹԿՊ	Թափոնների կառավարման պլան
ՇՄՄՏԿ	Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն
ՊՈԱԿ	Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը
ԲՀՊՏ	Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Սահմանումներ	5
1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	6
Նախաբան.....	6
Նախատեսվող գործունեության անվանումը.....	7
Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը.....	9
Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նորմատիվաիրավական դաշտը.....	15
2. Շրջակա միջավայրի և Սոցիալական նկարագիրը	20
Գտնվելու վայրը.....	20
Շրջակա միջավայրի նկարագիրը.....	24
Ջրային ռեսուրսներ.....	26
Կլիմա.....	26
Հողաբուսական ծածկույթ.....	29
Մթնոլորտային օդ.....	31
Կենսաբազմազանություն.....	34
Բուսական աշխարհ.....	34
Կենդանական աշխարհ.....	35
Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ և պատմա-մշակութային անշարժ հուշարձաններ.....	36
Սոցիալական Տնտեսական բնութագիր.....	41
Արդյունաբերություն.....	44
Գյուղատնտեսություն.....	45
3. Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության վերլուծություն	46
4. ՇՄ-ի վնասակար ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումների ծրագիրը	49
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ և ՀՂՈՒՄՆԵՐ	51

Մահմանումներ

Շրջակա միջավայր՝ բնական և մարդածին տարրերի (մթնոլորտային օդ, ջրեր, հողեր, ընդերք, լանդշաֆտ, կենդանական ու բուսական աշխարհ, ներառյալ՝ անտառ, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ, բնակավայրերի կանաչ տարածքներ, կառույցներ, պատմության և մշակույթի հուշարձաններ) և սոցիալական միջավայրի (մարդու առողջության և անվտանգության), գործոնների, նյութերի, երևույթների ու գործընթացների ամբողջությունը և դրանց փոխազդեցությունը միմյանց ու մարդկանց միջև.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն՝ հիմնադրությամբ փաստաթղթի գործողության կամ նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա հնարավոր փոփոխությունները.

Նախատեսվող գործունեություն՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող ուսումնասիրություն, արտադրություն, կառուցում, շահագործում, վերակառուցում, ընդլայնում, տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում, վերապրոֆիլավորում, կոնսերվացում, տեղափոխում, լուծարում, փակում.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության նախնական փուլ՝ հիմնադրությամբ փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հայտի ուսումնասիրության և վերլուծության իրականացման արդյունքում համապատասխան որոշման կայացման գործընթաց.

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նախաբան

ԱՐԶՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԻՒ ԲԲԸ զբաղվում է տոհմային թռչնաբուծությամբ և տավարաբուծությամբ: Մասնագիտացել է ձվի արտադրության մեջ: Ընկերությունը հանդիսանում է հանրապետության խոշոր ձու արտադրողներից: Սննդային ձվերը հիմնականում ստանում են հավերի ձվատու ցեղատեսակներից: Ընկերությունը տեղակայված է Կոտայքի մարզի Արզնի համայնքի տարածքում գ.Արզնի Արզնի-Աբովյան խճ 5/2 հասցեում:

Ընկերությունը գործունեությունը իրականացնում է սեփականության իրավունքով իրեն պատկանող 17.05453 հա տարածքի վրա:

Ֆերմայի գործունեությունը սկիզբ է առնում դեռևս ԽՍՀՄ-ի ժամանակ, որպես Արզնի Սովխոզ, ստեղծվել է անցյալ դարի 60-ականներին: Անկախության տարիներին տնտեսությունը գրեթե դադարել է գործել: 1995թ ֆերման ձեռք է բերել գործարար Մարատ Ջանվեյանը և անմիջապես իրականացվել է արտադրական հզորությունների վերականգնում: Ընկերությունը՝ «Արզնի տոհմային ԹՏԻՒ» ԲԲԸ Հայաստանի անկախության տարիներին առաջիններից էր, որ սկսեց զարգացնել տեղական արտադրությունը և շուկայում վերականգնեց տեղական արտադրանքի ներկայությունը:

Ընկերության հիմնադիր Մարատ Ջանվեյանը լինելով Սովետական Հայաստանի լավագույն անասնաբույժներից մեկը և ղեկավարելով թռչնաֆաբրիկաներ, ունենալով մեծ փորձ այդ ոլորտում, Հայաստանի անկախացումից հետո Տավուշի մարզի Կոթի գյուղում հիմնադրեց սեփական ֆերմա: Այնուհետև հիմնադրվեց «Արզնի տոհմային ԹՏԻՒ» ԲԲԸ, որն արդեն երկար տարիներ համարվում է Հայաստանի խոշոր և լավագույն տոհմային տնտեսավարող ընկերություններից առաջատարը՝ ի շնորհիվ բարձրակարգ և բարեխիղճ աշխատանքի և որակյալ արտադրանքի:

Արդյունքում Արգնի Տոհմային ընկերությունը իր ուրույն տեղն է զբաղեցնում հայաստանյան շուկայում: Արգնի Տոհմային ընկերությունն ունենալով սեփական կերարտադրությունը, զարգացնելով թռչնաբուծության ոլորտի ճյուղերը, ստեղծելով նոր աշխատատեղեր՝ իր լայնածավալ սպառողին է ներկայացնում իր սեփական արտադրանքը՝ ձու, միս, կաթնամթերք: Շուրջ 25 տարի ընկերությունը առաջնորդվում է «Մեր գործն արդար է» կարգախոսով, որը կարող է հաստատել հայաստանյան յուրաքայուր սպառող:

Նախատեսվող գործունեության անվանումը

ԱՐԶՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԽ ԲԲԸ պլանավորում է իրականացնել տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում, տեղադրելով հավերի բուծման Hellmann Poultry GmbH & Co ընկերության ժամանակակից վանդակային սարքավորումների հոսքագիծ:

Այս տիպի վանդակային սարքավորումները առանձնանում են մի քանի հիմնական առանձնահատկություններով

- Թռչունների կեցության համար սարքավորումների հարմար ձևավորմամբ
- Թռչունների պահման ավտոմատ կառավարման համակարգով
- Ավտոմատ համակարգով փակվող/բացվող վանդակներ՝ շարժական փեղկերով
- Թռչունների սննդի և ջրի ավտոմատ մատակարարման համակարգեր
- Ֆերմայում ջերմային ռեժիմի ավտոմատ կառավարում
- Ֆերմայում խոնավության ավտոմատ կառավարում
- Չվի հավաքման վերելակային համակարգ
- Թռչնադրի հավաքման և հեռացման ավտոմատ համակարգ

Այս տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինման արդյունքում ընկերությունը ստանալու է

Կերային բազայի կորուստների կրճատում

Էլեկտրոէներգիայի ծախսի զգալի կրճատում

Ձվի խոտանման տոկոսի նվազում

Ֆերմայի աշխատակիցների ձեռքի աշխատանքի կտրուկ նվազեցում

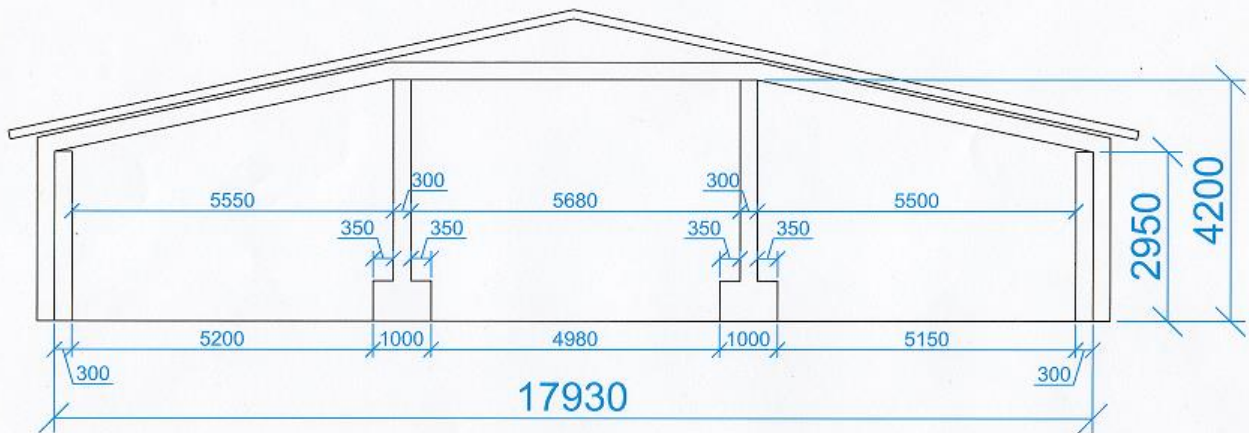
թռչանոցներում:

Ձվի արտադրության գործընթացը ընդգրկում է հետևյալ հիմնական փուլերը:

- Ծտի ձեռքբերում
- Ծտի աճեցում մինչև վառելի
- Ածան հապերի աճեցում
- Ձվի ստացում
- Ձվի տեսակավորում
- Ձվի փաթեթավորում
- Ձվի առաքում վաճառքի

Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը

Թռչնանոցը որում իրականացվելու է տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինման ծրագիրը ունի 96 մ երկարություն և 18մ լայնություն:

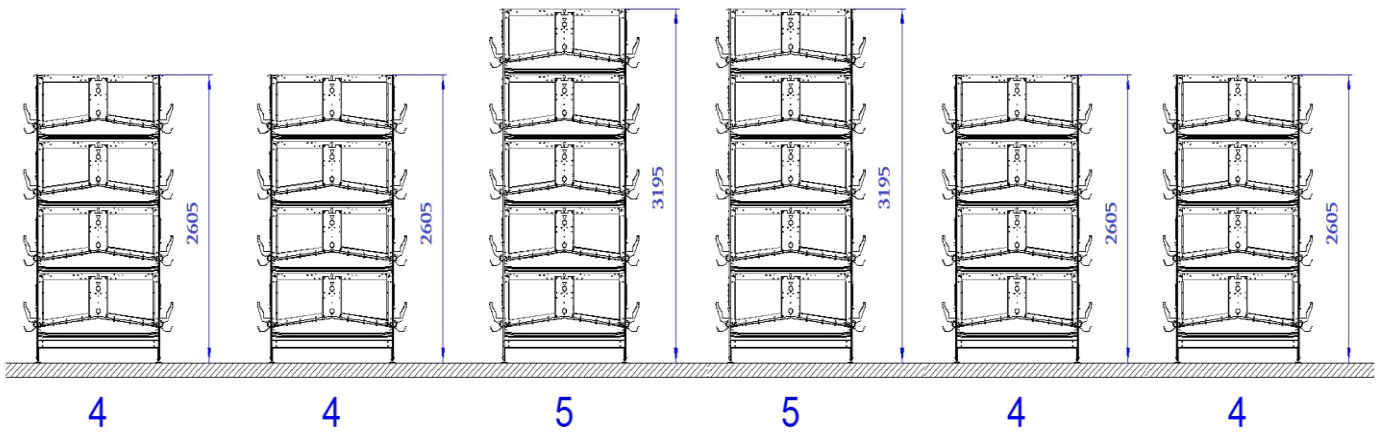
Նակր1; թռչնանոցի դիմային կտրվածք

Նոր վանդակային սարքավորումների հոսքագիծ որոնք նախատեսված են, արտադրական թռչնաբուծության նպատակով, ձվատու հավերի պահման համար բազմահարկ են, ունեն 4 կամ 5 հարկերից կազմված մարտկոցներ:

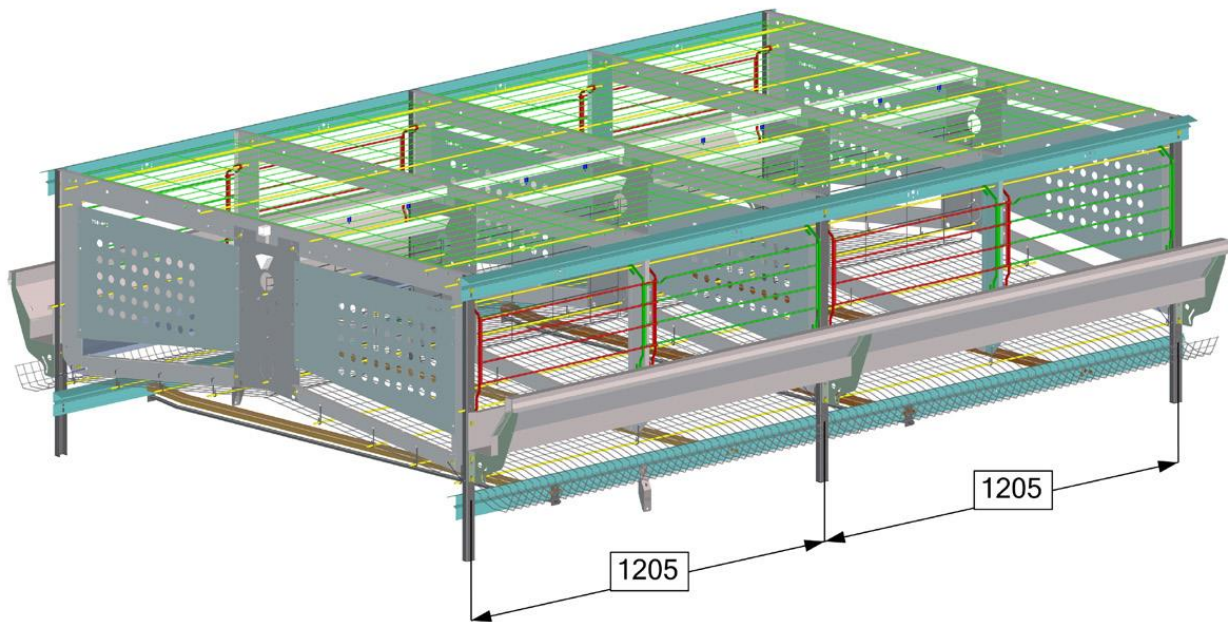
Թռչնանոցում նախատեսվում է տեղադրել 2 շարք 5 հարկանի և 4 շարք 4 հարկանի վանդակային թռչնանոցներ:

Յուրաքանչյուր շարք կազմված է սեկցիաներից որոնք ունեն 1.205մ երկարություն:

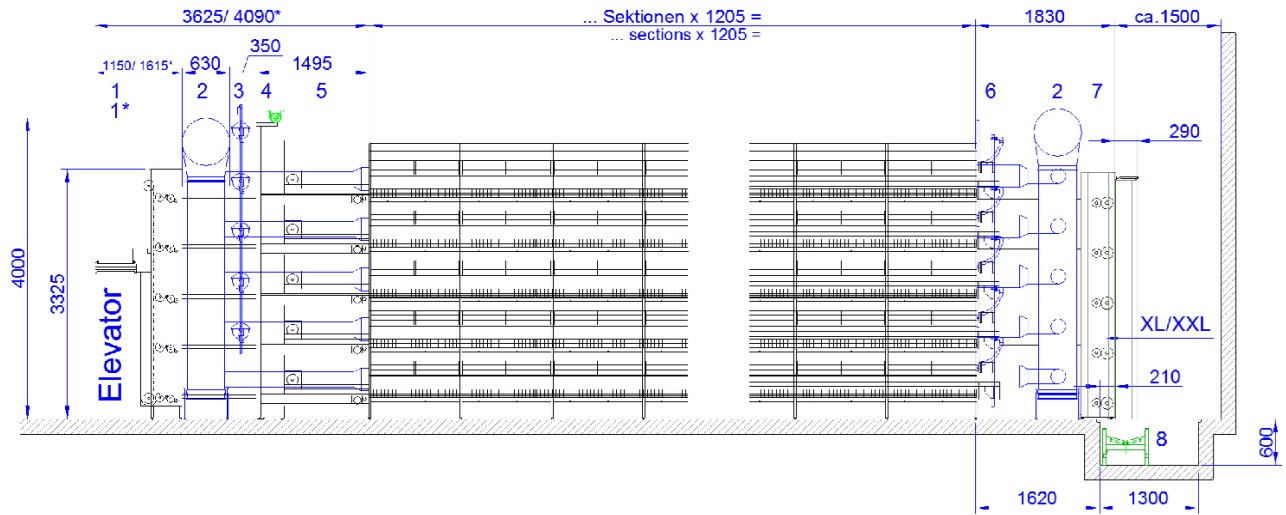
Սեկցիաները բաժանված են վանդակների որոնք ունեն 59 սմ խորություն և 60 սմ երկարություն, ընդհանուր 3.540մ² մակերեսով: Վանդակները նախատեսված են 8 գլուխ թռչունի համար: Յուրաքանչյուր թռչունի հաշվարկով ստացվում է 443 սմ² մակերես իսկ կերի հասանելիության ճակատը կազմում է 7.5սմ:

Նկար 2; վանդակային հոսքագծի մարտկոցները

Նկար 3; վանդակային հոսքագծի սեկցիաները

1. Ձվի հավաքման վերելակ
2. Թռչնաղբի չորացման խողովակ
3. Խմելու ջրի համակարգ
4. Կերի մատակարարման շղթայի շարժիչային միավոր
5. Կերի շղթայի շրջադարձ
6. Կերի շղթայի շրջադարձ
7. Շարժիչային միավոր համակարգ
8. Թռչնաղբի հեռացման կոնվեյեր

Հոսքագծի յուրաքանչյուր շարքի սկզբնամասում տեղակայված է ձվի հավաքման համակարգը, որը աշխատում է վերելակային համակարգով, ապահովելով արտադրանքի անվնաս և մաքուր հավաքում, բացառելով մարդկային գործոնի ազդեցությունը այդ գործընթացի վրա:

Շարքի վերջում տեղակայված է թռչնաղբի հավաքման կոնվեյորը:

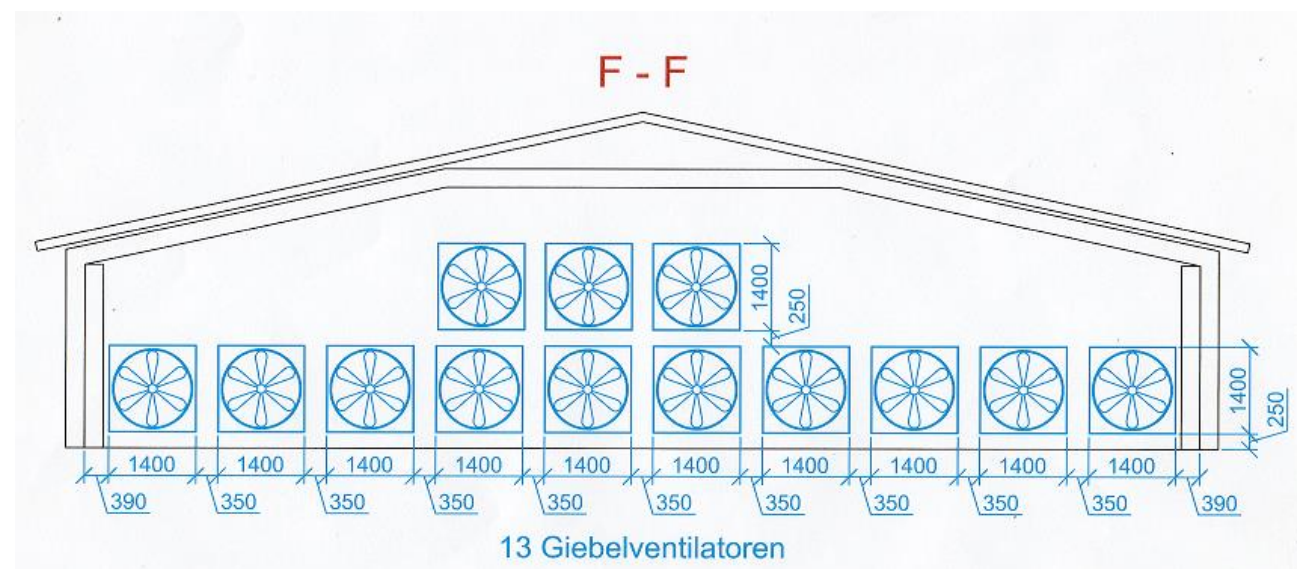
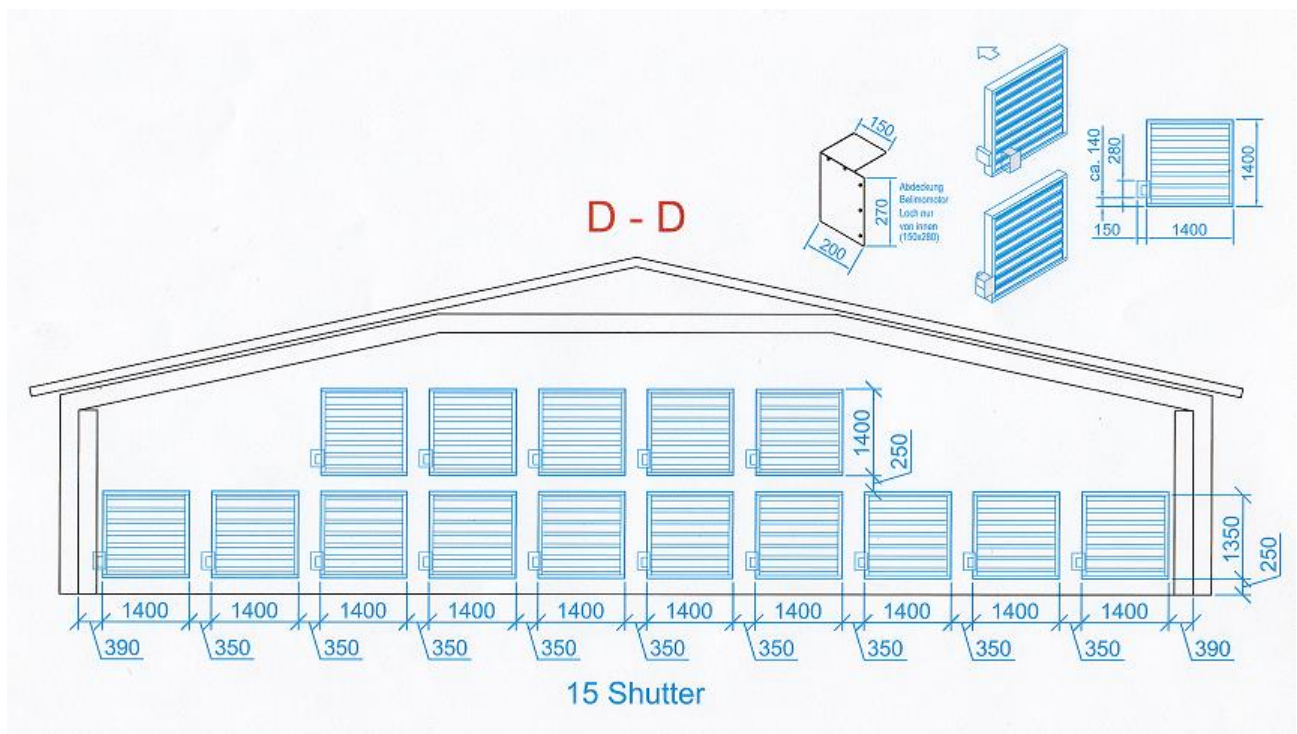
Հոսքագիծը ունի մի շարք որակական առանձնահատկություններ որոնք ներկայացվում են կետերով:

- 1) Հոսքագիծը իր մեջ ներառում է ամբողջական աշխատանքային համակարգերը, որոնք պատրաստված են բարձրորակ մետաղական ցինկից և ալյումինից, որոնք ունեն հակակոռոզիոն ծածկույթ: Այս **մետաղական կոնստրուկցիան** ունի 3 անգամ

ավելի կոռոզիայի նկատմամբ կայունություն համեմատած սովորական ցինկապատ կոնստրուկցիաներին:

- 2) **Խմելու ջրի մատակարարման համակարգը** ամբողջական հավաքված է գերմանական արտադրության դետալներով: Յուրաքանչյուր վանդակում նախատեսված է 2 խմելու կետեր, պատրաստված բարձրորակ մետաղից: Գնդաձև տակաոններ, յուրաքանչյուր հարկի համար առանձին, ապահովում են ջրի անհրաժեշտ քանակությունը թռչունների համար: Համակարգը ամբողջությամբ հերմետիկ է, որի մեջ ջուրը չի կարող կեղտոտվել կամ խառնվել այլ հեղուկի հետ: Խմելու կետերի տակ տեղակայված են V-ձև ձագարներ, որոնք հավաքում են ջրի ավելցուկը, որպեսզի այն չթափվի թռչնաղբի հավաքման ժապատենային կոնվեյերի վրա:
- 3) **Կերի բաշխումը** ավտոմատացված է այն գործում է կերի բաշխման շղթայական ցիկլով: Այս համակարգը նվազագույնին է հասցնում կերի կորուստը: Համակարգը ապահովում է կերի հավասարաչափ դոզավորում: Յուրաքանչյուր հարկի համար գործում է առանձին շարժիչային միավոր, որը ապահովում է կերի մատակարարման շղթայի 23մ/րոպե արագություն:
- 4) Արտադրանքի՝ **ձվի, հավաքման վերելակային համակարգը** իրենից ներկայացնում է ժապավենային փոխարկիչ 92 մմ լայնությամբ: Յուրաքանչյուր մարտկոցի համար աշխատում է փոխանցումային մեկ ձվի հավաքման համակարգ: Վերելակային մեխանիզմը ապահովում է շարքերից ձվի հավաքումը առանձին առանձին:
- 5) **Թռչնաղբի հավաքման** ժապավենի շարժիչային մեխանիզմը հնարավորություն է տալիս կարգավորել արագությունը և ապահովել ժապավենի մաքրումը թռչնաղբից: Ժապավենը մաշվածության հանդեպ բավականին կայուն է, պոլիմերային նյութից է պատրաստված, 1մմ հաստությամբ և շարժվում է միջինում 3.7մ/րոպեում արագությամբ: Այն արտադրվում է Գերմանիայում, գրեթե հավերժ է շահագործման համար, կրծողների կողմից վնասվելու ռիսկը բացառվում է:

- 6) **Կերի մատակարարումը** իրականացվում է 2 հատ սիլոսային բունկերներից, յուրաքանչյուրը 5.79մ բարձրությամբ, 23.4 մ³ / 15.2տ տարողությամբ: Սիլոսները ի վիճակի են բեռնվելու կեր տեղափոխող բեռնատարներից և մեխանիկական և պնևմատիկ եղանակներով: Սիլոսների ալիքավոր արտաքին ծածկույթը պաշտպանում է կերը արտաքին ջերմային տատանումներից: Կերի մատակարարաման համակարգի արտադրողականությունը 10տ/ժամ է: Բունկերները հագեցած են տենզոցուցիչներով, կերի կշռման նպատակով, որոնց տվյալները գրանցվում են համակարգչում:
- 7) **Թռչնաղբի հեռացման համակարգ** նախատեսվում է յուրաքանչյուր հոսքագծի համար 1 հատ: Այն չժանգոտվող մետաղից, 500մմ լայնությամբ հատուկ տեղափոխող ժապավենով համակարգ է որից թռչնաղբը տեղափոխում է 3.4մ բարձրությամբ, բարձր արագությամբ, կոնվեյերով դեպի բեռնատար ավտոմեքենայի մեջ:
- 8) **Ջրի նախապատրաստման հանգույց** իր մեջ նարառում է ջրաչափ սարք, ջրի մաքրման ֆիլտրներ, ճնշման կարգավորման փականներ, ծախսաչափ համակարգչային կարգավորմամբ, ճնշման չափիչ սարքեր և խողովակային անցումներ:
- 9) **Օդափոխության համակարգը** լրիվ ավտոմատացված սեզոնային կարգավորումով համակարգ է համաձայն բիզնես պլանով նախատեսված սպեցիֆիկացիայի, թռչունների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ կլիմայական պայմանների ապահովման համար: Այն իր մեջ ներառում է օդի մատակարարման և հեռացման համակարգեր:

10) Լուսավորության համակարգը կարգավորվում է համակարգչային ծրագրով:

Նախատեսվում են 240 հատ 7Վատտ հզորության լուսադիոդային (LED)

լուսատուներ: Լուսատուների մեջ հեռավորությունը 4մ, 10 շարքով:

11) Օդի խոնավեցման համակարգը նախատեսվում է 1 հատ, 192 ներարկիչներով,

ավտոմատ կառավարման համակարգով:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նորմատիվաիրավական դաշտը

ԱՐԶՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԽ ԲԲԸ-ի տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինման շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը կազմելիս առաջնորդվել ենք բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

"Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" ՀՀ օրենքը

Օրենքը նկարագրում է Հայաստանում տարաբնույթ ծրագրերի և գործունեությունների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (այսուհետ՝ ՇՄԱԳ) և բնապահպանական փորձաքննության գործընթացները: Օրենքում օգտագործվող հիմնական սահմանումները բերված են հոդված 4-ում: Օրենքի հիմնական առարկաներն են՝ Հիմնադրությամբ փաստաթուղթը՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող փաստաթղթի (քաղաքականություն, ռազմավարություն, հայեցակարգ, ուրվագիծ, բնական ռեսուրսների օգտագործման սխեմա, ծրագիր, հատակագիծ, քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթուղթ) նախագիծ: Նախատեսվող գործունեությունը՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող ուսումնասիրություն, արտադրություն, կառուցում, շահագործում, վերակառուցում, ընդլայնում, տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում, վերապրոֆիլավորում, կոնսերվացում, տեղափոխում, լուծարում, փակում:

Օրենքի հոդված 6-ը սահմանում է գնահատման և փորձաքննության նպատակն ու խնդիրները, իսկ հոդված 7-ը թվարկում է ՇՄԱԳ և փորձաքննության գործընթացում դիտարկվող շրջակա միջավայրի օբյեկտները և բնութագրերը: Օրենքի գլուխ 2-ը (8-13 հոդվածները) նկարագրում են ՇՄԱԳ և փորձաքննության գործընթացի հիմնական մասնակիցների լիազորությունները:

Հողված 14-ը թվարկում է ՇՄԱԳ և փորձաքննության ենթակա հիմնադրությային փաստաթղթերի բնագավառները և նախատեսվող գործունեությունների տեսակները, որոնք ըստ բնագավառների դասակարգվում են Ա, Բ և Գ կատեգորիայի ըստ շրջակա միջավայրի վրա նվազող աստիճանի:

Օրենքի հողված 16-ի համաձայն նախատեսվող գործունեությունների փորձաքննությունն իրականացվում է երկու փուլով՝ նախնական և հիմնական: Նախնական փուլում կազմվում է նախատեսվող գործունեության գնահատման նախնական հայտը, որի փորձաքննության հիման վրա (Ա կամ Բ կատեգորիայի գործունեության դեպքում) կազմվում է տեխնիկական առաջադրանք, ինչը հիմք է ծառայում ՇՄԱԳ հաշվետվության մշակման համար: Նախնական փորձաքննության տևողությունն է 30 աշխատանքային օր: Եթե փորձաքննության ընթացքում որոշվում է, որ նախատեսվող գործունեությունը հանդիսանում է Գ կատեգորիայի, ապա ձեռնարկողին նախնական գնահատման հայտի հիման վրա տրվում է փորձաքննության եզրակացություն:

Հողված 18-ը սահմանում է հիմնադրությային փաստաթղթի ազդեցության ռազմավարական գնահատման հաշվետվության և նախատեսվող գործունեության ՇՄԱԳ հաշվետվության բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները: Հողված 19-ը նկարագրում է փորձաքննության հիմնական փուլը: Սույն հողվածի 4-րդ կետի համաձայն փորձաքննության հիմնական փուլի ժամկետները չպետք է գերազանցեն հիմնադրությային փաստաթղթի և նախատեսվող գործունեության Ա կատեգորիայի դեպքում մինչև 60 աշխատանքային օր, իսկ նախատեսվող գործունեության Բ կատեգորիայի դեպքում մինչև 40 աշխատանքային օր:

Օրենքի հողված 26-ը սահմանում է ՇՄԱԳ և փորձաքննության ընթացքում հանրային ծանուցմանը և քննարկումների իրականացմանը ներկայացվող պահանջները: Հանրության ծանուցումը իրականացվում է մինչ լսումները կամ քննարկումները առնվազն 7 աշխատանքային օր առաջ զանգվածային լրատվամիջոցներով, հայտարարություններով և էլեկտրոնային փոստով: Հանրային ծանուցումը և

քննարկումները իրականացվում են 19.11.2014 թ.-ի ՀՀ կառավարության "Հանրային ծանուցման և քննարկումների իրականացման կարգը սահմանելու մասին" թիվ 1325-Ն որոշմամբ:

"Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին" ՀՀ օրենքը (2006 թ.) կարգավորում է ՀՀ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները: Օրենքը դասակարգում է ՀՀ-ում հատուկ պահպանվող տարածքները. ա) ըստ նշանակության (միջազգային, հանրապետական և տեղական բնության հատուկ պահպանվող տարածքների) և բ) ըստ կատեգորիայի (պետական արգելոցի, ազգային պարկի, պետական արգելավայրի և բնության հուշարձանի):

Օրենքը նկարագրում է բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանության ռեժիմները, պահպանության իրականացումը, օգտագործումը և վերահսկողությունը, սահմանում է պետական մարմինների իրավասությունները, ինչպես նաև բնության հատուկ պահպանվող տարածքներն օգտագործողների իրավունքներն ու պարտականությունները:

"Բուսական աշխարհի մասին" (1999 թ.) և **"Կենդանական աշխարհի մասին" (2000 թ.)** ՀՀ օրենքները սահմանում են ՀՀ բույսերի և կենդանիների պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման, վերարտադրության ու կառավարման, ինչպես նաև կենսաբազմազանության վրա մարդկանց գործունեության ազդեցությունը կարգավորելու քաղաքականությունը: Այս օրենքների հիմնանպատակը բուսական/կենդանական աշխարհի և կենսաբազմազանության պահպանության ապահովումն է: Այն նաև սահմանում է տեսակների՝ մասնավորապես էնդեմիկ և վտանգված, մոնիտորինգի և գնահատման ընթացակարգերը:

"ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին" N 71-Ն և "ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին" N 72-Ն ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի որոշումները սահմանում են ՀՀ բուսական և կենդանական աշխարհների հազվագյուտ, անհետացած ու անհետացող, կրճատվող, որոշ տեսակների կենսաբանությունը, թվաքանակը, տարածման վայրերը և ձևաբանությունը:

"Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին" ՀՀ օրենքը (1994թ., լրամշակվել է 2007թ.) կարգավորում է արտանետման թույլտվությունները և սահմանում է մթնոլորտային օդի աղտոտման սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաները: Աշխատավայրերում, բնակելի և հասարակական վայրերում, բնակարանային տնտեսություններում, ինչպես նաև շինարարական հրապարակներում աղմուկի թույլատրելի սահմանարկան նորմերը սահմանվում են ենթաօրենսդրական ակտերով: Դրանցից են՝ ՀՀ կառավարության "Մթնոլորտային օդի վրա վնասակար ներգործությունների պետական հաշվառման կարգը հաստատելու մասին" թիվ 259, "Մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի սահմանային թույլատրելի արտանետումների նորմատիվների մշակման ու հաստատման կարգը սահմանելու և ՀՀ կառավարության 1999 թվականի մարտի 30-ի թիվ 192 և 2008 թվականի օգոստոսի 21-ի թիվ 953-Ն որոշումներն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին" թիվ 1973-Ն և "Բնակավայրերում մթնոլորտային օդն աղտոտող սահմանային թույլատրելի խտությունների (կոնցենտրացիաների - ՄԹԿ) և Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շահագործվող ավտոտրանսպորտային միջոցների բանաձև գազերում վնասակար նյութերի պարունակության սահմանային թույլատրելի նորմատիվները հաստատելու մասին" թիվ 160-Ն որոշումները:

ՀՀ Ջրային օրենսգիրք ՀՕ-373 (04.06.2002թ.), որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում՝ ջրամատակարարման, ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

ՀՀ մակերևութային ջրերի էկոլոգիական նորմերը սահմանվել են ՀՀ կառավարության 27.01.2011թ. N75-Ն որոշմամբ հաստատված կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ջրավազանային կառավարման տարածքի ջրի որակի ապահովման նորմերով:

ՀՀ Հողային օրենսգիրքը (2001թ.) սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսավարման տարբեր կազմակերպական-իրավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը: Համաձայն Օրենսգրքի ՀՀ հողային ֆոնդը դասակարգվում է ըստ հետևյալ կատեգորիաների. 1) գյուղատնտեսական նշանակության, 2) բնակավայրերի, 3) արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության, 4) էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների, 5) հատուկ պահպանվող տարածքների, 6) հատուկ նշանակության, 7) անտառային, 8) ջրային և 9) պահուստային հողերի:

Օրենսգրքի Գլուխ 6-ը նկարագրում է էներգետիկայի, կապի, տրանսպորտի, կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների հողերը և դրանց հետ գործաձույթյանը վերաբերվող ընդհանուր դրույթները:

Օրենսգրքի Գլուխ 13-ը սահմանում է հողամասերի նկատմամբ քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց իրավունքները, այդ թվում. հողամասն օգտագործման տրամադրելը (անհատույց (մշտական) օգտագործման կամ վարձակալության իրավունքով), հողամասի կառուցապատման իրավունքը, հողամասի նկատմամբ իրավունքների սահմանափակումները և հողամասի սերվիտուտը: Օրենսգրքի Գլուխ 15-ը նկարագրում է պետության և համայնքային սեփականություն հանդիսացող հողամասերի օտարման ընթացակարգը:

"Թափոնների մասին" ՀՀ օրենքը (2004 թ.) սահմանում է թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման, ինչպես նաև բնական ռեսուրսների, մարդու կյանքի և առողջության վրա թափոններից առաջացող բացասական ազդեցությունների կանխարգելման համար իրավական և տնտեսական հիմքերը: Օրենքի 3-րդ գլուխը նկարագրում է թափոնների նորմավորման, հաշվառման, անձնագրավորման ընթացակարգերը: Օրենքում ներկայացված են նաև ոլորտի պետական լիազորված մարմինների իրավասությունները, ինչպես նաև թափոնների գործածության ոլորտում ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքներն ու պարտականությունները: Օրենքի կիրարկումն ապահովվում է կառավարության մի շարք որոշումների և բնապահպանության նախարարի հրամաններով: Մասնավորապես արտադրության և սպառման թափոնների դասակարգումը ըստ վտանգավորության դասի իրականացվում է ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թ.-ի հոկտեմբերի 26-ի "ՀՀ տարածքում գոյացող արտադրության և սպառման թափոնների ցանկը հաստատելու մասին" հրամանի համաձայն:

«Կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարակենցաղային սենքերի» N2.2.8-003-12 սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին 19 սեպտեմբերի 2012թ հրամանը սահմանում են կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարակենցաղային սենքերին ներկայացվող հիգիենիկ պահանջները: Այս կանոնները տարածվում են կազմակերպություններում սանիտարակենցաղային սենքերի տեղակայման, նախագծման, շինարարության և շահագործման վրա:

2. Շրջակա միջավայրի և Սոցիալական նկարագիրը

Գտնվելու վայրը

ԱՐՁՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԻ ԲԲԸ տեղակայված է Կոտայքի մարզի Արզնի համայնքի տարածքում գ. Արզնի, Արզնի-Աբովյան խճ 5/2 հասցեում, Երևան-Սևան Մ4 մայրուղուց ձախ ողողությամբ, Աբովյան քաղաքից դեպի հյուսիս արմուտք 2կմ

հեռավորության վրա: Հեռավորությունը հարակից բնակավայրերից և գործող օբյեկտներից ներկայացված է աղյուսակ 1-ում

Աղյուսակ 1

Ազդակիր	Հեռավորություն, մ
Գ. Արզնի	500
Ք. Աբովյան	2000
Ք. Նոր Հաճն	2000
Ք. Բյուրեղավան	1300
ԱԳԼՃԿ Երևան-Սևան մայրուղու ձախ հատված	600
ԱԳԼՃԿ Երևան-Սևան մայրուղու աջ հատված	650

Ընկերության տարածքը ծովի մակարդակից գտնվում է 1400մ բարձրության վրա: Տարածքի կենտրոնական մասի աշխարհարական կոորդինատներն են 40°17'55 hu. լայն. և 44°36'36 արլ. երկայն.:

Arm WGS-84 համակարգի կոորդինատները ներկայացված են աղյուսակում:

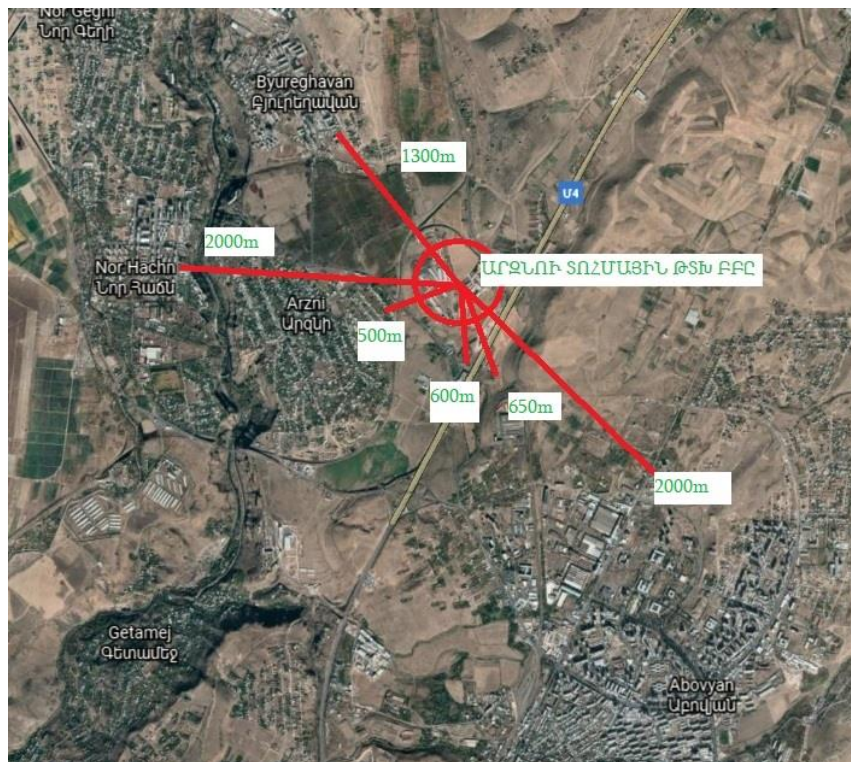
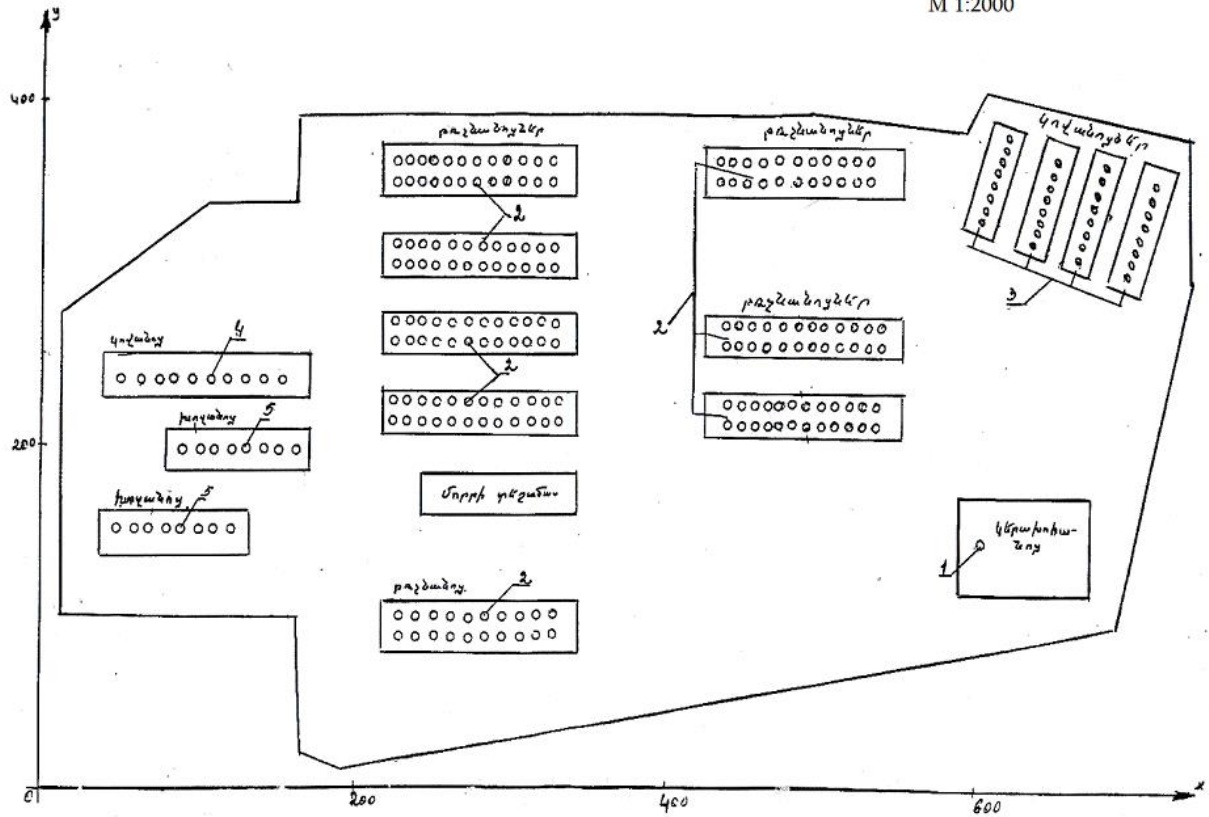
Աղյուսակ 2

	Կոորդինատներ	
	X	Y
1	8467161.2191	4462998.9394
2	8467102.1149	4463041.0992
3	8467098.2822	4463035.7260
4	8467091.6620	4463026.4452
5	8467084.6607	4463031.4393
6	8467064.9745	4463003.8410
7	8467038.8762	4463045.1182
8	8467024.2436	4463072.4474
9	8467083.9989	4463156.2191
10	8467083.9989	4463163.9532
11	8467107.6579	4463190.3133
12	8467172.1455	4463151.9520
13	8467150.8180	4463120.2255
14	8467149.6375	4463121.0676
15	8467144.4057	4463113.1303
16	8467163.7001	4463099.3674

17	8467183.2387	4463085.4303
18	8467209.5344	4463066.6733
19	8467257.0328	4463036.9363
20	8467244.7351	4463014.4067
21	8467189.9.63	4463039.1564
22	8467188.2781	4463040.3178
23	8467170.2760	4463015.0805
24	8467171.9043	4463013.9190

ԱՐՁԱՆԻ ՏՈՂՄԱՅԻՆ ԹՅՈՒ ԲԲԸ

M 1:2000

Ընկերության տարածքի մոտ քաղաքային համայնքներն են ք. Աբովյանը, ք. Նոր Հաճնը և ք. Բյուրեղավանը:

Կոտայքի սարահարթը տարածվում է Հրազդան գետի միջին հոսանքի ձախափնյա մասից մինչև Գեղամա լեռների արևմտյան ստորոտները : Գեղամաս լեռնաշղթան կենտրոնական մասում բարձրացած հիմքով լեռնավահան է, մոտ 65 կմ երկարությամբ և 35 կմ լայնությամբ, որի վրա շարված են բազմաթիվ հրաբխային կոներ, այդ թվում ամենաբարձր գագաթ Աժդահակը՝ 3597.3 մ բարձրությամբ, ինչպես նաև Սևկատարը 3225.1մ, Սպիտակասարը 3555.7մ, Նազելին 3312մ, Վիշապասարը 3157.7մ, Եռակատարը 2589.6մ, Գեղասարը 3443մ, Ծաղկավետը 3076մ, Մանկունքը 2932.1մ: Հաճախ Գեղամա լեռնաշղթայի մեջ են մտցվում նաև Հատիս 2529.4մ, Գութանասար 2299.6մ, Մենակսար 2399.4մ, Մեծ Լճասար 2393.8մ, Փոքր Լճասար 2334.2մ, Արմաղան 2829.1մ և այլ հրաբխային լեռնագագաթներ, որոնք բավական հեռու են տեղադրված բուն լեռնաշղթայից:

Շրջակա միջավայրի նկարագիրը

Կոտայքը մարզը կենտրոնական դիրք է զբաղում Հայաստանի տարածքում: Արևելքում սահմանակցում է Գեղարքունիքի մարզին, հյուսիսում և հյուսիս-արևելքում համապատասխանաբար Լոռու և Տավուշի մարզերին, հարավում սահմանակից է Արարատի մարզին և քաղաքամայր Երևանին, իսկ ամբողջ արևմուտքում՝ Արագածոտնի մարզին: Ամենաերկար սահմանագիծը Արագածոտնի մարզի հետ անցնող սահմանն է, իսկ ամենակարճը՝ Տավուշի մարզի սահմանը: Կոտայքը գտնվում է Արարատյան գոգավորության նախալեռան հյուսիս-արևելքում՝ Հրազդան և Ազատ գետերի միջև, Կոտայքի սարավանդի վրա: Հյուսիս-արևելքում բարձրանում են Գեղամա լեռնաշղթան և Ողջաբերդի լեռնաբազուկը, արևմուտքում ձգվում է Հրազդանի կիրճը, իսկ հարավում՝ Նորքի բարձրությունը: Կոտայքի մարզի կենտրոնական հատվածում՝ Հրազդան գետի երկու ավերին, տարածվում են Կոտայքի և Եղվարդի թույլ մասնատված լավային սարավանդերը:

Կենտրոնական հատվածում են գտնվում Գուրանասարի, Արայի և Հատիս լեռնազագաթները:

	
<p>Գեղամա լեռների ընդհանուր տեսքը, մինչև՝ Սևանա լիճ</p>	<p>Աժդահակ լեռը</p>

Մարզի հարթավայրերն են՝ Եղվարդի հարթավայրը (գտնվում է ծովի մակերևույթից 1200-1300մ բարձրության վրա) և Հրազդանի սարահարթը (ծովի մակերևույթից՝ 1700-1800մ բարձրության վրա): Ամենաբարձր կետը Աժդահակ լեռն է՝ 3598մ բարձրությամբ: Աժդահակ լեռը գտնվում է Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի սահմանագլխին: Ռելիեֆը մեղմ ալիքավոր է, տեղ-տեղ բարձրանում են մնացորդային բլուրներ և խարամային կոներ: Ծածկված է Գեղամա լեռնաշղթայի հրաբուխներից արտավիժած լավաներով ու տուֆերով, որոնք ընդարձակ աստիճաններով Ողջաբերդի լեռնաբազուկից ձգվում են դեպի Գետառի այլուվիալ հովիտը:

Թեք ու անտառազուրկ լանջերում շատ են հեղեղատներն ու փոքր հովիտները: Շրջանի տարածքի մեծ մասում տեղանքի թեքությունները 8°-ից չեն անցնում, ուստի տնտեսական յուրացման համար համեմատաբար դյուրին են: Կոտայքի մարզի հողաբուսական ծածկույթը բավականին խայտաբղետ է: Գերակշռում են լեռնատափաստանային և լեռնաշագանակագույն, բարձրադիր վայրերում՝ ենթալպյան լեռնամարգագետնային, սևահողանման ու դարչնագույն

հողերը: Մարավանդներին բնորոշ են շագանակագույն հողերը և չոր տափաստանային լանդշաֆտները: Լեռնալանջերին սևահողային ծածկույթի վրա ձևավորվել են լեռնային տափաստաններ: Ծաղկունյաց լեռների և Մարմարիկի հովտի անտառների տակ տարածվում են գորշ դարչնագույն հողերը: Բարձրադիր լեռնային գոտուն բնորոշ է լեռնամարգագետնային լանդշաֆտը: Գետահովիտներում կուլտուրացված ոռոգվող հողեր են: Բարձրադիր մասերում տարածված են խոտհարքներն ու ամառային արոտավայրերը: Լավ են արտահայտված բնական լանդշաֆտային գոտիները:

Ջրային ռեսուրսներ

Կոտայքի մարզն աչքի է ընկնում ջրային ռեսուրսների առատությամբ: Գետերից- Հրազդանը, Գետառը, Ազատը ունեն ոռոգիչ նշանակություն:

Հրաբխածին-նստվածքային ապարների մեջ ներծծված ջրերն աղբյուրների տեսքով դուրս են գալիս լեռների ստորոտներում, ինչպես նաև Հրազդան և Ազատ գետերի կիրճերում:

Տարածաշրջանի գլխավոր ջրային երակը Հրազդան գետն է, որը սկիզբ է առնում Սևանա լճից և թափվում Արաքս գետ: Գետի երկարությունը 146.0 կմ է:

Տեղամասում Հրազդան գետի աջակողմյան վտակներից են Բջնի և Դալար գետերը:

Կլիմա

Շրջանի կլիման բնութագրվում է մեղմ մայրցամաքային կլիմայով՝ խիստ ամառ և ձմեռ ունեցող կլիմա: Շրջանի կլիման ըստ բարձրության փոխվում է տաք չոր ցամաքայինից մինչև ձյունամերձը: Օդի տարեկան միջին ջերմաստիճանը տատանվում է 10 °C-ից մինչև 2.5 °C:

Տարվա ամենատաք ամիսը հուլիսն է, իսկ ամենացուրտը՝ հունվարը: Կոտայքի մարզի ցածրադիր շրջաններում միջին հունվարյան ջերմաստիճանը կազմում է 4.5-5 °C: Բարձրադիր շրջաններում հունվարյան ջերմաստիճանը նվազում է մեկ և ավելի ջերմաստիճանով՝ -3.6 °C:

Կոտայքի մարզի բարձրադիր շրջաններում ամառվա ամենատաք ամսին գրանցվում է միջինում 8.7 °C ջերմություն: Ցածրադիր շրջանների եղանակային պայմանները

բավականին տարբեր են: Միջին հուլիս-օգոստոսյան ջերմաստիճանը ցածրադիր գոտիներում կազմում է 22.2 °C և ավելի:

Ամենացածր ջերմաստիճանը Կոտայքի մարզում գրանցվում է Աժդահակ լեռան գագաթին: Տարեկան մթնոլորտային տեղումների քանակը կազմում է՝ 400-970 մմ: Տարբեր ամիսներին տեղում է անձրև, կարկուտ, իսկ ձմեռային ամիսներին՝ ձյուն:

Անսառնամանիք օրերի թիվը մարզի ստորին գոտում կազմում է շուրջ 200 օր:

Ամենուր դիտվում են լեռնահովիտային քամիներ: Օդի բազմամյա միջին տարեկան հարաբերական խոնավությունը կազմում է 67.0%:

Օդի միջին ջերմաստիճանը, °C , ըստ ամիսների

Բնակավայր՝ Արգնի, Նիշ ծովի մակերևույթից	Ամիսներ												տա րի
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1200 - 1600	-4.5	-2.5	2.8	9.5	14.2	18.2	18.1	14.4	8.2	2.0	-4.4	6.1	11.4

Բացարձակ նվազագույն ջերմաստիճանը՝ -26°C, բացարձակ առավելագույնը՝ +36°C: Տարածքը գտնվում է Անդրկովկասի առավել չոր, երաշտային շրջաններից մեկում: Տարվա ընթացքում տեղումների գումարային միջինը կազմում է 475 մմ, օրական առավելագույն քանակը 42 մմ:

Օդի հարաբերական խոնավությունը ըստ ամիսների, %

Միջին հարաբերական խոնավությունը ժամը 15-ի դրությամբ տվյալներն ամենացուրտ և ամենաշոգ ամսների համար բացակայում են:

Բնակավայր՝ Արգնի, Նիշ ծովի մակերևույթից	Ամիսներ												տարի
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1200 - 1600	76	68	61	60	59	53	51	49	53	61	70	77	65

Ամառ՝ տաք, խոնավ, միջին ջերմաստիճանը հուլիսին 16°C-ից մինչև 20°C, հարաբերական խոնավությունը (ժամը 15-ին) 45-60%, բարենպաստ քամիներ, միջին արագությունը՝ 2.0-3.0մ/վ:

Ձմեռ՝ չափավոր ցուրտ, թույլ քամիներով և օպտիմալ խոնավությամբ, միջին ջերմաստիճանը հունվարին 0°C -ից մինչև. մինուս 5°C, հարաբերական խոնավությունը (ժամը 15-ին)՝ 50-70%, քամու միջին արագությունը՝ 3.0-5.0 մ/վ

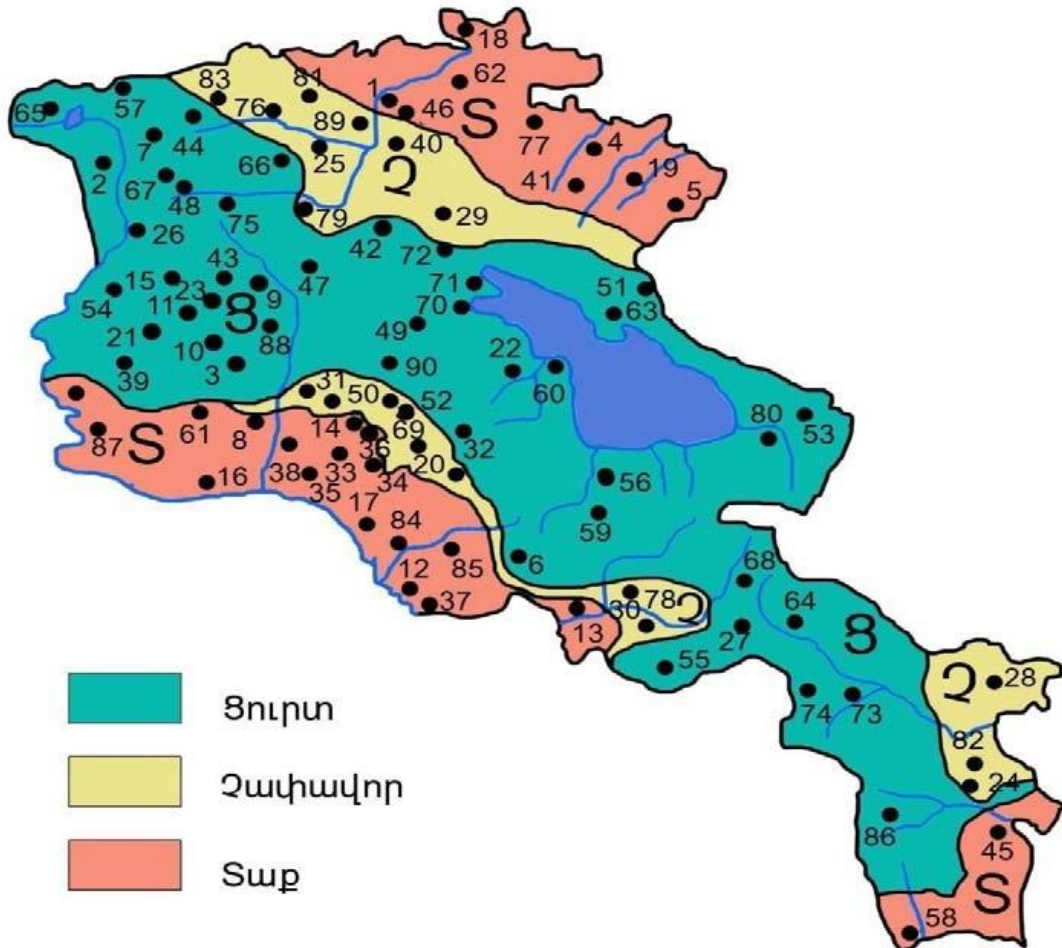
Մթնոլորտային միջին ամսական տեղումները, մմ

Նիշ ծովի մակերևույթից բարձր, մ	Ամիսներ												տարի
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1200 - 1600	34	43	44	58	77	40	25	16	26	34	40	38	475

Ձնածածկույթ

Նիշ ծովի մակերևույթից, մ	Առավելագույն տասնօրյակային բարձրու թյունը, սմ	Տարվա մեջ ձնածածկույթով օրերի քանակը
1200 - 1600	-	69

« տարածքի կլիմայական շրջանացումը չինարարության համար

Նկ. 3 Կլիմայական շրջանացման սխեմատիկ քարտեզ

Հողաբուսական ծածկույթ

Կոտայքի մարզի հողաբուսական ծածկույթը բավականին խայտաբղետ է: Գերակշռում են լեռնատափաստանային և լեռնաշագանակագույն, բարձրադիր վայրերում՝ ենթալպյան լեռնամարգագետնային, սևահողանման ու դարչնագույն

հողերը: Մարավանդներին բնորոշ են շագանակագույն հողերը և չոր տափաստանային լանդշաֆտները: Լեռնալանջերին սևահողային ծածկույթի վրա ձևավորվել են լեռնային տափաստաններ: Ծաղկունյաց լեռների և Մարմարիկի հովտի անտառների տակ տարածվում են գորշ դարչնագույն հողերը: Բարձրադիր լեռնային գոտուն բնորոշ է լեռնամարգագետնային լանդշաֆտը: Գետահովիտներում կուլտուրացված ոռոգվող հողեր են: Բարձրադիր մասերում տարածված են խոտհարքներն ու ամառային արոտավայրերը:

Հանքավայրի տեղամասին բնորոշ են լեռնաանտարային գորշ և դարչնագույն հողերը: Այս հողերում մշակում են հացահատիկային, բանջարաբոստանային բույսեր, պտղատու ծառեր:

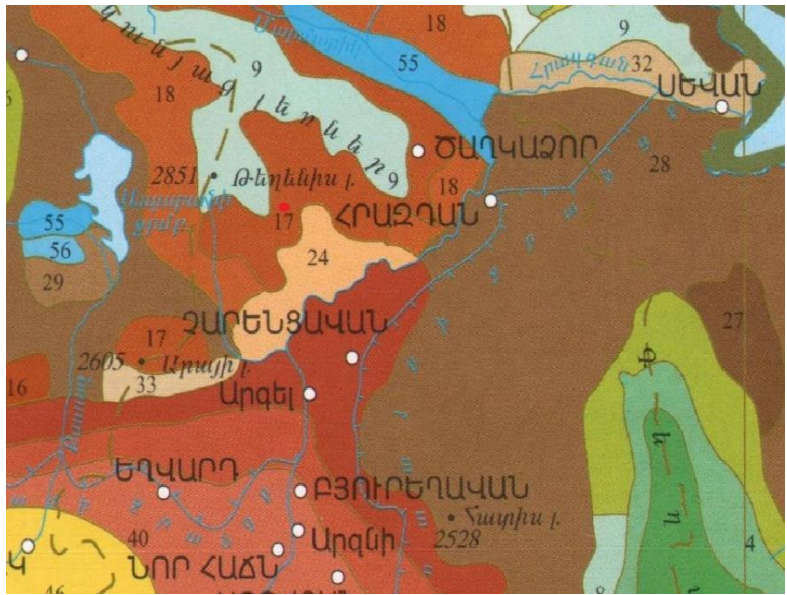
Բուսականության տեսակային կազմի տարածքային տարբերությունը համընկնում է կլիմայի և հողերի վերընթաց գոտիականությանը:

Տափաստանային գոտու բուսականությունը մեր հանրապետությունում տարածված 1200-2400 մ բարձրություններում: Այս գոտուն բնորոշ է փետրախոտային, սիզախոտային, իսկ բարձրադիր մասում՝ հացազգի-տարախոտային բուսականությունը: Տափաստանային գոտու վերին սահմանին մոտ, որտեղ խոնավությունը բավարար է, աճում են մերձալպյան բարձրախոտերը: Այս տարածքները լավ խոտհարքեր են:

Կոտայքի մարզի բուսականության հիմնական տիպերի աշխարհագրական տեղաբաշխումը պայմանավորված է վերընթաց գոտիականությամբ: Փամբակի և Ծաղկունյաց լեռների լանջերին աճում են հաճարենի, կաղնի, բոխի, սոճի, լոբենի, կեչի, թեղի, հացենի և այլն:

Կոտայքի մարզում հատկապես առատ են մշակաբույսերի վայրի ազգակիցները՝ ցորենը, աշորան, գարին, վարսակը, ոլոռը, ճակնդեղը, զանազան հատապտուղներ, կորիզավոր, ունդավոր, կերային, բանջարանոցային բուսատեսակներ և այլն

Ստորև նկարում ներկայացվում է հողերի տարածման սխեմատիկ քարտեզը՝

ՀՈՂԱՅԻՆ ՏԻՊԵՐ

1	Լեռնամարգագետնային ճմառփային խճային	32	Սևահող տիպիկ ալրային կարբոնատային
2	Լեռնամարգագետնային ճմային խորքային հագեցած	24	Անտառային դարչնագույն կարբոնատային տափաստանացված
3	Լեռնամարգագետնային ճմային խորքային չհագեցած	34	Սևահող կարբոնատային մնացորդային կարբոնատային
4	Լեռնամարգագետնային թույլ ճմային խորքային հագեցած	35	Մարգագետնասևահողային կոպճային
5	Լեռնամարգագետնային թույլ ճմային խորքային չհագեցած	36	Մուգ շագանակագույն խճաքարային տեղ-տեղ կարբոնատային ցեմենտացած
7	Մարգագետնատափաստանային սևահողանման խճաքարային	37	Մուգ շագանակագույն մնացորդային կարբոնատային
9	Մարգագետնատափաստանային տիպիկ մնացորդային չհագեցած	38	Շագանակագույն խճաքարային տեղ-տեղ կարբոնատային ցեմենտացած
12	Անտառային գորշ ուժեղ չհագեցած կավայնացած	39	Շագանակագույն մնացորդային կարբոնատային
17	Անտառային դարչնագույն կրազերծված խճաքարային	55	Գետահովտադարավանդային մարգագետնային կոպճային
18	Անտառային դարչնագույն կրազերծված տափաստանացված	56	Գետահովտադարավանդային մարգագետնացած կոպճային

Մթնոլորտային օդ

ՀՀ տարածքում օդային ավազանի ֆոնային աղտոտվածությունը վերահսկվում է ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից:

Մթնոլորտային օդի մոնիթորինգի դիտակայաններ կամ պասիվ նմուշառիչներ երևակման տեղամասում կամ նրա շրջակայքում տեղադրված չեն, ուստի օդային ավազանի աղտոտվածության վերաբերյալ տվյալներ չկան: Այսպիսի դեպքերում բնակավայրերի օդային ավազանների աղտոտվածության մասին պատկերացում կազմելու համար օգտվում ենք <<ՀՀ բնակավայրերի մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները>> ուղեցույց-ձեռնարկից:

Ըստ ուղեցույցի սահմանվել է, որ մինչև 10 հազար բնակչություն ունեցող բնակավայրերի համար, որոնց թվին է դասվում Արզնի համայնքը, օդի ֆոնային աղտոտվածությունն ունի հետևյալ ցուցանիշները.

Փոշի՝ 0.2մգ/մ^3 ,

Ծմբի երկօքսիդ՝ 0.02մգ/մ^3 ,

Ազոտի երկօքսիդ՝ 0.008մգ/մ^3 ,

Ածխածնի օքսիդ՝ 0.4մգ/մ^3 :

ՀՀ մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի արդյունքները 2019 թվականին

Կենսաբազմազանություն

Հիմք ընդունելով այն փաստը, որ Արգնու թռչնաբուծական ֆաբրիկան կառուցված է և շահագործվում է դեռևս խորհրդայն տարիներից /այսինքն տարածքը արդեն իսկ խախտված է և կառուցապատված/, ուստի այս բաժնում ներկայացվում է տարածաշրջանին բնորոշ կենդանական և բուսական աշխարհի մասին տեղեկատվություն: Նախատեսվող գործունեության՝ ֆաբրիկայի վերազինման, արդյունքում նոր տարածքներ չեն խախտվելու և հարակից տարածքների կենդանական ու բուսական աշխարհի, ինչպես նաև տարածաշրջանում առկա բնության հատուկ պահպանվող տարածքների վրա հնարավոր բացասական ազդեցություն չի ակնկալվում:

Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, երկրաբանական բարդ կառուցվածքը, բարձունքային գոտիականությունը, բուսակենդանական աշխարհների տարբեր նահանգների սահմանագծում գտնվելը նպաստել են կենսաբազմազանության և էկոհամակարգերի հարստացմանը: Ինտենսիվ մարդկային գործունեությունը բացասաբար է ազդել Հայաստանի հարուստ կենսաբազմազանության էկոհամակարգերի և դրանց բաղադրիչների վրա:

Բուսական աշխարհ

Տարածքը գտնվում են կիսաանապատային գոտում, որին բնորոշ են օշինդրային և էֆեմերային բուսածածկը՝ *Artemisia fragrans* Willd.; *Kochia prostrata* (L.), Schrad.; *Capparis spinoza* Willd.; *Ceratoides papposa* Botsch. et Ikonn.; *Atropaxis spinosa* L.; *Rhamnus pallasii* Fisch. et Mey.; *Tanacetum argyrophyllum* (C. Koch) Tzvel.; *Poa bulbosa* L. *Bromus*; *Aegilops*; *Eremopyrum*; *Alyssum*; *Aeluropus littoralis* (Gouan) Parl:

Այս գոտու լանդշաֆտների մեծ մասը վերափոխվել է ջերմասեր կուլտուրաների ագրոլանդշաֆտների: Տարածաշրջանին բնորոշ է լեռնային չորասեր (ֆրիզանտիդ) բուսականության տիպը: Սրանց հաճախ կոչում են կմախքային լեռների բուսականություն՝ որի վրա նկատվում է իրանական անապատների ազդեցությունը:

Կիսաանապատների ամենաբնորոշ բուսատեսակը օշինդր բուրավետն է (*Artemisia fragrans*), որոշ տեղերում՝ դրան մոտ տեսակները (օրինակ՝ *Artemisia araxina*): Քարնանը այս տարածքները ծածկվում են էֆեմերներով (*Ceratocephala falcata*, *Anisantha tectorum* և ուրիշներ): Կիսաանապատներին բնորոշ տեսակներից են նաև կապար փշուր (*Capparis spinosa*), զուգատերև սովորականը (*Zygophyllum fabago*) և այլն: Վայրի օգտակար բուսատեսակներից հանդիպում են Անթառամ հայկական (*Helichrysum armenium*), Ջրապղպեղ (*Polygonum hydropiper*), Ալոճենի մուգ արնագույն և այլ տեսակներ (*Crataegus astrosanguinea*), Գնարբուկ խոշորաբաժակ (*Primula macrocalyx*), Առյուծագի սրտային (*Leonorus cardiaca*), Օձագալար մսակարմիր (*Polygonum cameum*):

ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված բույսերից տարածքում հանդիպում են Կատվախոտ բրգաձև (*Linaria pyramidata*), Թանթրվենի Տիգրանի (*Sambucus tigranii*): Էնդեմիկ տեսակներ չեն արձանագրվում:

Կենդանական աշխարհ

Յուրաքանչյուր բուսական վերընթաց գոտի, ներառյալ՝ կիսաանապատայինն, ունի իր յուրահատուկ կենդանական աշխարհը: Մինևույն ժամանակ կենդանիների որոշ տեսակներ, իրենց էկոլոգիական պլաստիկության շնորհիվ, հանդիպում են գրեթե բոլոր լանդշաֆտային գոտիներում: Երկկենցաղաների և սողունների ընտանիքներից տարածված են դողոշներ, սխտորագորտեր, ծառագորտեր, իսկական գորտեր, ջրային կրիաներ, ցամաքային կրիաներ, գեկոնայիններ, ագամայիններ, իլիկաօձեր, սցինկայիններ, իսկական մողեսաներ, կույր օձիկներ, սահնաօձեր, իժեր: Թռչուններից տարածված են՝ հավանմանները, կռունկանմանները, աղավնանմանները, ներկարարանմանները, ճնճղուկանմանները: Կաթնասուններից՝ ոզնիները, գետնափորերը, պայտաքթերը, հարթաքթերը, նապաստակակերպերը, խոզուկները, խոզերը, նուտրիաները, սկյուռանմանները, ճագարանմանները, մկնակերպերը, կուրամկները, կզաքիսերը, բորենիները, շնագգիները, կատվագգիները:

Կիսասանապատային գոտում տարածված են հիմականում Իրանական բարձրավանդակին, մասամբ նաև Միջին Ասիային բնորոշ ողնաշարավոր կենդանիներ: Կաթնասուններից հանդիպում են սովորական դաշտամուկը (*Microtus arvalis*), կզաքիսը (*Martes martes*), աղվեսը (*Vulpes vulpes*), մեծականջ ոզնին (*Erinaceus auritus*), շեկ իրիկնաչղջիկը (*Nyctalus noctula*), Օգնի մաշկեղը (*Vespertilio ognevi*), ականջեղը (*Plecotus auritus*) և այլն:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ և պատմա-մշակույթային անշարժ հուշարձաններ

Ընկերության գործունեության տարածքների շուրջ չկան բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ:

ԲՀՊՏ համար առկա է «Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը և միջոցառումները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 25.09.2014 թ. N- 1059-Ա որոշում:

ԲՀՊՏ-ների պահպանությունն իրականացնող ՊՈԱԿ-ների կազմում ընդգրկված ԲՀՊՏ-ները

ՊՈԱԿ	ԲՀՊՏ-ներ	Տարածքը հա	ՀՀ մարզը
«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց	«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց	23213.5	Արարատ, Կոտայք
	«Խոր վիրապ» արգելավայր	50.3	Արարատ
	«Գոռավանի ավազուտներ» արգելավայր	95.9	Արարատ
«Արգելոցապարկային համալիր»	«Էրեբունի» պետական արգելոց	118.75	Կոտայք

	«Որդան կարմիր» արգելավայր	219.85	Արմավիր
	«Ջերմուկի ջրաբանական» արգելավայր	17371.76	Վայոց Ձոր
	«Հանքավանի ջրաբանական» արգելավայր	5202.9	Կոտայք
	«Սոճուտ» դենդրոպարկը	35	Լոռի
	Իջևանի դենդրոպարկը	14,6	Տավուշ
	«Վանաձոր» դենդրոպարկը	1,9	Լոռի
	Բերդի «Սորաններ»	62	Տավուշ
	«Ջրվեժ» անտառպարկը	423.8	Կոտայք

Պատմամշակույթային բնութագիր

Նախկինում Արզնի համայնքը կոչվել է Արծնի, Սարջալա, ասորաբնակ լինելու համար կոչվել է նաև Արզնի-Ասորիք: Հայտնի է եղել որպես զուտ հայկական գյուղ: Սրա ապացույցներն են Արզնիի տարածքի շինությունների և պարիսպների ավերակները, մինչև 19-րդ դարի վերջերը, պարիսպներից դուրս, հյուսիսահին կողմում սրբատաշ քարից շինված դեռևս կանգուն 2 մատուռները, խաչարձաններով հարուստ գերեզմանատունը: Արզնի անվան ամենահին հիշատակությունը գալիս է 15-րդ դարի կեսերից, որի ստուգաբանությունը կապված է Արա Գեղեցիկի և Շամիրամի առասպելի հետ: Մեկնաբանվում է մեռածների միջից Արային զննիր իմաստով: Գյուղում կա 6-րդ դարի կանգուն եկեղեցի, իսկ հին եկեղեցիների քարերով ասորիները կառուցել են նաև իրենց եկեղեցին: Նրա տարածքում հայտնաբերվել են քարե դարի և նեոլիթի ժամանակաշրջանի նյութեր: Հրազդանի կիրճի ձորում կան քարայրներ, որոնք հնում

ծառայել են որպես պատասպարան և ունեցել պաշտպանական նշանակություն:
Ներկայումս գյուղը հայտնի է որպես առողջարանային գոտի, որտեղ գործում են 5
առողջարաններ: Գյուղից ոչ հեռու գտնվում է Արզնի ՀԷԿ-ը:

Արզնի, առողջարանային գյուղ է Հայաստանում, ՀՀ Կոտայքի մարզում: Գտնվում է
մարզկենտրոնից 29.0կմ հարավ-արևմուտք, Երևանից 23.0 կմ դեպի հյուսիս, Հրազդան
գետի ձախափնյա սարավանդի վրա, ծովի մակարդակից 1340 մ բարձրության վրա:

Մատուռ ՄԲ. Պողոս-Պետրոս 13-14-րդ դդ. գյուղի ամ՝ եզրին, Հրազդան գետի կիրճի
ձախափնյա բարձրունքին /ավերված է, պահպանվել են պատերի ստորին շարքերը
շարված գորշ դարչնագույն տուֆով/: Միջնադարյան մատուռի հիմքերի վրա
տասնամյակներ առաջ կառուցվել է փոքր, անշուք մատուռ /այն այսօր էլ կանգուն է/:
Մատուռից հվ, կիրճում գտնվող բնական մեծ քարայրը, որը միջնադարում, անկասկած,
օգտագործվել է, ընդգրկված է մատուռի պահպանական գոտու սահմանների մեջ:
Մատուր ՄԲ.Մարիամ Աստվածածին, 20-րդ դարի, գերեզմանոց 7-19-րդ դդ. Հուշարձանը
գտնվում է գյուղի հարավային եզրին, գործող գերեզմանոցի հվ մասում: Պահպանվել են
պատմական գերեզմանոցի մնացորդները 20-րդ դարի կառուցված Սբ. Մարիամ
Աստվածածին մատուռի ամ. պատի տակ: Մատուռի ներսում դրված են վաղ
միջնադարյան հավասարաթև, փոքր (տրամագիծը 32սմ) կլորավուն խաչքար, թևավոր
խաչի բեկորներ և փայտե սյան խարիսխ:

Ասորական Սբ. Աստվածածին եկեղեցին գտնվում է գյուղի արևմտյան մասում:
Ներքուստ և արտաքուստ ուղղանկյուն հատակագծով, 18x8 մ արտաքին չափերով
կառույց է: Կառուցված է անմշակ, միջին չափի քարերով: Պատերի անկյունաքարերը,
մուտքերի և լուսամուտների եզրաքարերը սրբատաշ տուֆից են: Հվ. ճակատին
կառուցված է խաչքար (15-16դդ): Խաչքարի (16-17դդ) մի փոքր բեկոր էլ կառուցված է
արևմտյան. ճակատին, հյուսիսային որմնամույթի վրա: 1990-ական թ. վերջ վերանորոգել
են եկեղեցու ամ. պատը, տանիքը, բարեկարգել են շրջակայքը: 2002թ եկեղեցու արևելյան
կողմում տեղադրել են 1915թ. Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակը հավերժացնող հուշաքար:

Արգնին առողջավայր է, հայտնի է իր հանքային ջրերով: Արգնիի առողջարանները կառուցված են նաև Հրազդանի կիրճում, գետի երկու ափերին:

Ընկերության տարածքում չկան պատմամշակութային հուշարձաններ:

"Հայաստանի Հանրապետության 2004 թվականի Կոտայքի մարզի պատմության և մշակութային անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը հաստատելու մասին" թիվ 1739-Ն որոշման մեջ ներկայացված է ՀՀ Կոտայքի մարզի պատմամշակութային հուշարձանների ցանկը:

Արգնի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8
1			ԲԱՑՕԹՅԱ ԿԱՅԱՆ	քարի դար	«Արգնի» առողջարանի մոտ, Հրազդան գետի աջափնյա դարավանդի վրա	<	2
2			ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 2-1 հազ., միջնադար	գյուղի ամ եզրին, ձորաբերանին	<	3
	2.1		Գերեզմանոց	միջնադար	մատուռի մոտ	S	3.2: Ենթակայությանը ներկայացված է 2 հուշարձան (3.2.1-3.2.2)
	2.2		Մատուռ		բնակատեղի տարածքում	<	3.1: Ենթակայությանը ներկայացված է 1 հուշարձան (3.1.1)
3			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	15-19 դդ.	գյուղի ամ եզրին, Սբ. Մարիամ Աստվածածին հայկական եկեղեցու շուրջը	S	10.5
4			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2 դ.	Հրազդան գետի ափին, խճուղու եզրին	<	4

5		ԵԿԵՂԵՑԻ	7 դ.	գյուղի ամ եզրին, Հրազդանի ձախ ափին	<	Եռախորան (5): Ենթակայությամբ ներկայացված է 2 հուշարձան (5.1- 5.2)
	5.1	Գերեզմանոց	13 - 17 դդ.	Եկեղեցուց հվ և ատ	<	5.3: Ենթակայու- թյամբ ներկայաց- ված է 3 հուշարձան (5.3.1-5.3.3)
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	10 դ.	գյուղի ամ եզրին	<	վիմափոր (6)
7		ԵԿԵՂԵՑԻ	12 դ.	«Արզնի» առողջարանի թիվ 1 հանգստյան տան մոտ	<	վիմափոր (7)
8		ԵԿԵՂԵՑԻ	13 դ.	կամրջի մոտ	<	վիմափոր (8)
9		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԿԻՐԱԿԻ	6 դ.	գյուղի մեջ	<	քառախորան (9)
10		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	17-19 դդ.	գյուղի ամ եզրին, Հրազդանի ձորի ափին, այգիների մեջ	S	հայկական (10): Ենթակայությամբ ներկայացված է 4 հուշարձան (10.10.4)
	10.1	Գերեզմանոց	15-19 դդ.	Եկեղեցու շուրջը	S	10.5
11		ԿՈԹՈՂ	5-6 դդ.	գյուղի մեջ	<	12
12		ԿՈԹՈՂ	5-6 դդ.	գյուղի մեջ	<	13
13		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱ- ՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՀՎԱԾՆԵՐԻՆ	1977 թ.	գյուղի մեջ	S	14
14		ՀՈՒՇԱՔԱՐ 1915 թ. ՄԵԾ ԵՂԵՈՆԻ ԶՈՀՆԵՐԻՆ	2002 թ.	Սբ. Մարիամ Աստվածա- ծին ասորական եկեղեցու մոտ	<	11.3

15			ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՊՈՂՈՍ - ՊԵՏՐՈՍ	13-14 դդ.	գյուղի ամ եզրին	<	15
16			ՔԱՐԱՅՐ - ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	քարի դար - միջնադար	գյուղից ներքև, Հրազդանի ձորի աջ ափին	<	16
17			ՔԱՐԱՅՐ - ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	1431 թ.	գյուղի հս-ամ մասում, ձորալանջին	<	17: Ենթակայու- թյամբ ներկայաց- ված է 1 հուշարձան (17.1)

Սոցիալական Տնտեսական բնութագիր

ՀՀ Կոտայքի մարզը գտնվում է հանրապետության կենտրոնում: Այն հարավ-արևմուտքից սահմանակից է մայրաքաղաքին, արևմուտքից՝ ՀՀ Արագածոտնի, հյուսիսից՝ Լոռու, հյուսիսարևելքից՝ Տավուշի, արևելքից՝ Գեղարքունիքի և հարավից՝ Արարատի մարզերին: ՀՀ Կոտայքի մարզի տարածքով են հոսում Հրազդան և Ագատ գետերը: Հրազդան գետը (նախկին անվանումը՝ Զանգու) Արաքս գետի ձախ վտակներից է (երկարությունը՝ 141 կմ): Գետի համակարգում կա 340 վտակ, որոնցից 25-ն ունեն 10 կմ-ից ավելի երկարություն: Գետի խոշոր վտակներից են Մարմարիկը, Ծաղկաձորը, Արայի գետը, Գետառը: Կոտայքի մարզի մշտական բնակչության թվաքանակը 2020թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ կազմել է 251200 մարդ, որը հանրապետության ողջ բնակչության 8.5%-ն է, որից 137000-ը քաղաքաբնակներ են (54.5%), 114200-ը՝ գյուղաբնակներ (45.5%):

2020թ. առաջին կիսամյակում մարզի արտադրական ձեռնարկությունների կողմից թողարկվել է 100.5 մլրդ. դրամի արդյունաբերական արտադրանք՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 81.6 մլրդ. դրամի դիմաց կամ ծավալներն աճել են 23.2%-ով: Այսպես, 2020թ. առաջին կիսամյակում մշակող արդյունաբերության արտադրանքի ծավալը կազմել է 74.3 մլրդ. դրամ, ինչը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավել է 16.5 մլրդ. դրամով կամ 28.5%-ով: Ընդ որում աճ

գրանցվել է հիմնականում սննդամթերքի (4.3%), դեղագործական արտադրանքի (19.0%), հիմնային մետաղների (22.9%) արտադրության ճյուղերում: Հանքագործական արդյունաբերության ոլորտում արտադրվել է 1.4 մլրդ. դրամի արտադրանք՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի չափով: Էլեկտրաէներգիայի արտադրության ծավալներն աճել են 11.3 %-ով կամ արտադրվել է 23.6 մլրդ. դրամի էլեկտրաէներգիա:

Կոտայքի Մարզ

● **Արգնի Տոհմային ԹՏԽ**

Հաշվետու ժամանակահատվածում մարզում արտադրվել է 5.3 հազ. տոննա միս, ինչը 39.5%-ով ավել է նախորդ տարվա առաջին կիսամյակում արտադրվածի համեմատ: Կաթի արտադրության ծավալն աճել է 0.8 %-ով կամ արտադրվել է 39.1 հազ. տոննա կաթ, իսկ ձվի արտադրության ծավալը կազմել է 102.6 մլն. հատ, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի համեմատ ավել է 37.5%-ով:

Արդյունաբերություն

Կոտայքի մարզի տնտեսության գերակա ճյուղերը երկուսն են՝ արդյունաբերությունը և գյուղատնտեսությունը: Համախառն ներքին արդյունքի ամենամեծ մասնաբաժինը բաժին է ընկնում արդյունաբերությանը: Վերջինիս արտադրական ծավալի ներուժը հիմնականում կենտրոնացված է քաղաքներում, ինչպես նաև մի շարք խոշոր գյուղական բնակավայրերում:

Արդյունաբերության ճյուղերից առաջատար են համարվում էներգետիկայի, մեքենաշինական և սննդիարդյունաբերության, քարամշակման, հանքարդյունահանման, ձկնաբուծության, շինանյութերի և փայտամշակման ոլորտները: Արդյունաբերության արտադրանքի մեծ մասը բավարարում է հայաստանյան շուկայի ներքին պահանջները, իսկ մի մասն էլ արտահանվում է արտասահման: Կոտայքի մարզի տարածքում գործում են 164 արդյունաբերական ձեռնարկություններ, որոնց ընդհանուր արտադրանքը կազմում է ամբողջ Հանրապետության արտադրանքի 13,4%-ը: Այս ցուցանիշով Կոտայքի մարզը երրորդն է Հայաստանում՝ մայրաքաղաք Երևանից և Սյունիքի մարզից հետո: Կոտայքի մարզի արդյունաբերության գլխավոր ճյուղերից մեկը սննդի արդյունաբերությունն է: Այս բնագավառի կարևոր ոլորտներն են կաթնամթերքի վերամշակումը, ինչպես նաև գինու և կոնյակի, պահածոների, ձվի և թռչնամսի, մսամթերքի արտադրությունը: Կոտայքում զարգացած է թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարերի (այդ թվում և ոսկու) վերամշակումը: Մարզում ամենաթույլ զարգացած ճյուղը թեթև արդյունաբերությունն է:

Արդյունաբերությունը տալիս է Հայաստանի ռադիոէլեկտրոնիկայի և սարքաշինության արտադրանքի մոտ մեկ հինգերորդ մասը, ապակու և բյուրեղապակու

40%-ից ավելին, ոչ ոգելից խմիչքների և հանքային ջրերի մոտ 12%-ը: Տնտեսության զարգացման հեռանկարները կապված էին մշակող արդյունաբերության աճի, հանքային հարստությունների շահագործման և մերձերևանյան գոտում գյուղատնտեսական արտադրանքի ավելացման հետ: Հայաստանի Կոտայքի մարզի տնտեսական ներուժին զգալի վնաս է հասցրել նախկինում տասնյակ հազարավոր աշխատատեղեր ապահովող խոշոր կազմակերպությունների քայքայումը՝ սեփականաշնորհման, հումքի, իրացման շուկաների նվազման կամ բացակայության և հիմնական միջոցների բարոյաֆիզիկական մաշվածության հետևանքով: Մարզի տասնյակ մեքենաշինական, թեթև և սննդի արդյունաբերական ձեռնարկություններ դադարեցրեցին իրենց գործունեությունը կամ էլ սկսեցին աշխատել փոքրածավալ հզորությամբ: Կոտայքի մարզի կայուն զարգացող ոլորտներից է էներգետիկ արդյունաբերությունը: Դրա երաշխիքներն են 17 հիդրոէլեկտրակայանների և «Հրազդան-5» էներգաբլոկի առկայությունը:

Գյուղատնտեսություն

Գյուղատնտեսությունը մարզի տնտեսության կարևոր ճյուղերից մեկն է: Հայաստանի այս մարզում գյուղատնտեսական արտադրությունը հիմնականում կազմակերպվում է գյուղացիական և ֆերմերային տնտեսությունների միջոցով: Բնորոշ է ինտենսիվ ապրանքային ճյուղերի զարգացումը: Մասնագիտացած է, որպես այգեգործական-անասնապահական շրջան՝ ծխախոտագործության ու բանջարաբուծության օջախներով: 2012թ.-ին Կոտայքի հողային ֆոնդը կազմել է 84283 հա, որից վարելահող՝ 14569 հա, խոտհարք՝ 3162 հա, արոտավայր՝ 26469 հա, խաղողի և պտղատու այլ այգիներ՝ 5059 հա, այլ (գյուղատնտեսության մեջ չօգտագործվող) հողեր՝ 27611 հա, անտառներ՝ 6479 հա: Երկրագործության նշանակությունը և տեսակարար կշիռը գյուղատնտեսության մեջ զգալիորեն աճ է գրանցել: Առաջատար ճյուղերից են ծխախոտագործությունը, որ տալիս է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի 14%-ից ավելին, այգեգործությունը և պտղաբուծությունը՝ շուրջ

10%, բանջարաբուծությունը՝ մոտ 8%: Դաշտավարական աշխատանքների 80% մեքենայացված է:

Բարձրորակ սերմերի ու տնկանյութի արտադրության, պահպանման և օգտագործման համապատասխան համակարգի ձևավորման հիման վրա զարգացող սերմնաբուծությունը գյուղատնտեսության ոլորտներից մեկն է: Կլիմայական գոտիների առատությունը թույլ են տալիս մարզի բնակչությանը այստեղ աճեցնել զանազան պտուղ-բանջարեղեններ: Կոտայքի մարզում աճեցվում է եգիպտացորեն, ցորեն, գարի, արևածաղիկ, կարտոֆիլ, լոբի, վարունգ, լոլիկ, կաղամբ, սմբուկ, հատապտուղներ և զանազան մրգեր: Կոտայքի մարզի գյուղատնտեսության համար մեկ ոլորտն է անասնապահությունը: Կոտայքին բաժին է ընկնում ամբողջ հանրապետության անասնապահական մթերքների 7.6%-ը: Անասնաբուծության հիմնական ուղղությունը կաթնամթերքի և մսամթերքի արտադրությունն է: Մարզում գործում են անասնաբուծական մթերքների վերամշակման ավելի քան 13 մասնագիտացված ընկերություններ: Անասնապահության մյուս գերակա ճյուղերն են թռչնաբուծությունն ու մեղվաբուծությունը, որը զարգանում է մեծ թափով: 2014 թվականի տվյալներով Կոտայքի մարզի 620.6 հազ. թև թռչունները արտադրել են 117.3 միլիոն ձու, որը կազմել է հանրապետության ձվի արտադրության 19.1%-ը: 2014 թվականի տվյալներով մարզում առկա է 26046 մեղվաընտանիք: Կոտայքի բնակչիմայական պայմանները բարենպաստ են էկոլոգիապես մաքուր մեղր ստանալու համար: Կոտայքի ջրանցքի շնորհիվ արգավանդ հողերի խոշոր զանգվածները ոռոգելի են:

3. Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության վերլուծություն

ԱՐԶՆՈՒ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԹՏԽ ԲԲԸ պլանավորած տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինման արդյունքում տեղադրելու են հավերի բուծման Hellmann Poultry GmbH &

Ընկերության ժամանակակից վանդակային սարքավորումների հոսքագիծ: Այս տեխնոլոգիական վերազինման արդյունքում ՇՄ-ի վրա հնարավոր ազդեցության նախնական վերլուծությունը ըստ ՇՄ բաղադրիչների կլինեն:

Մթնոլորտայի օդի աղտոտում – ընկերությունը ունի վնասակար նյութերի համար սահմանված Սահմանային Թուլատրելի Արտանետումների թույլտվություն թիվ 008, տրված 15 փետրվար 2016թ: Ըստ էության վերազինման արդյունքում թռչնի թվաքանակի փոփոխություն չի նախատեսվում, ուստի մթնոլորտային արտանետումների ավելացում չի պլանավորվում: Վերազինման աշխատանքները իրականացվելու են փակ թռչնանոցներում և մոնտաժային աշխատանքների ժամանակ հնարավոր արտանետումների ծավալները կլինեն աննշան կամ կբացակայեն:

Ջրային ռեսուրսների օգտագործում և պաշտպանություն – ընկերությունը ջրօգտագործման համար ունի խմելու ջրի մատակարարման պայմանագիր Վեռլա ջուր ընկերության հետ ինչպես նաև տեխնիկական ջրօգտագործման նպատակով շահագործում է մեկ խորքային հոր որի համար ունի Ջրօգտագործման թույլտվություն թիվ 0077, ուժի մեջ է 26.05.2020 մինչ 26.05.2023թ: Համաձայն գործող ՋԹ-ի ընկերության տրամադրված է 259,893 հազ մ³ /տարի ջրի օգտագործման թույլտվություն: Վերազինման արդյունքում ընկերությունը կունենա տեխնիկական ջրի օգտագործման ծավալների և ջրահեռացման ծավալների կրճատում, որի հիմնավորումները կտրվեն ՇՄԱԳ գնահատման եզրակացությունում:

Հողային ռեսուրսների օգտագործում և պաշտպանություն – վերազինման ընթացքում նոր տարածքների ընդգրկում չի լինելու ուստ բացառվում են հողային ռեսուրսների օգտագործման կամ աղտոտման գործողություններ:

Բուսական և Կենդանական աշխարհի վրա ազդեցություն – վերազինման ընթացքում վայրի բնության վրա ազդեցությունը բացառվում է, գործողությունները իրականացվելու են ընկերության տարածքում՝ թռչնանոցում, որոնք փակ քարե շինություններ են:

Աղմուկ և վիբրացիյա – աղմուկի և վիբրացիայի մակարդակները գտնվում են թույլատրելի սահմաններում, հոսքագիծը նախագծված է ՇՄ-ի վրա ազդեցության չափերի Եվրոպական ստանդարտների հիման վրա: Աղմուկի և վիբրացիայի մակարդակները կներկայացվեն ՇՄԱԳ գնահատման եզրակացությունում:

Պինդ թափոնների առաջացում – ընկրությունը անձնագրավորել է Հավի բարձր դերտ դասի՝ 1310010103013, պինդ թափոնը: Վերազինման արդյունքում, նոր հոսքագիծը նախագծված է այնպես որ հավի ծերտը հոսքագծից դուրս է գալիս չոր վիճակով: Այս տեխնոլոգիական նորամուծության արդյունքում ունենալու ենք ծերտը որպես օրգանական պարատանյութ երկրորդային օգտագործման հնարավորություն առանձնապես հավելյալ մշակումների: Այս տեսակետից հոսքագիծը տալու է մեծ առավելություն, կրճատվելու է էլեկտրական էներգիայի օգտագործման ծավալները և ծերտից օրգանական պարատանյութի ստացման ժամանակատար գործընթացը:

4. ՇՄ-ի վնասակար ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումների ծրագիրը

փուլ	ՇՄ –ի վրա ազդեցություն	Առաջարկվող մեղմացման միջոցառումները
Տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինման փուլ	Փոշի և այլ մթնոլորտային արտանետումներ տեխնոլոգիական վերազինման և հոսքագծերի մոնտաժման ժամանակ	<ul style="list-style-type: none"> • Թռչնանոցի հատակը խոնավեցնել մաքրման, քանդման, փոշի առաջացնող այլ գործողությունների ժամանակ • Հնարավորության դեպքում անջատել պարապ ռեժիմում գտնվող մեքենաները և սարքավորումները • Մշակել երթևեկության կառավարման պլան՝ աշխատողների և երթևեկության միջոցների սահուն տեղաշարժի հոսքը ու անվտանգությունը ապահովելու համար • Բոլոր սարքավորումները և տեխնիկական միջոցները պետք է պարբերաբար ստուգվեն՝ համոզվելու համար, որ դրանք գործում են ՀՀ-ի իրավական պահանջների շրջանակներում
	Աղմուկ և վիբրացիա	Սահմանափակել աղմուկ և վիբրացիա առաջացնող տեխնիկական միջոցների օգտագործումը, սահմանել աշխատանքային գրաֆիկ 09:00-19:00
Արտադրական փուլ	Հոտի տարածումը թռչնանոցներից	<ul style="list-style-type: none"> • Պարբերաբար ստուգել մաքրությունը և ապահովել թռչնի ծերտի հավաքման հոսքագծի անխափան աշխատանքը • Պահպանել մաքուր և կոկիկ կայք, արագ մաքրելով թափվող թափոնները.
	Հոտի տարածումը թռչնի ծերտը տեղափոխող ավտոտրանսպորտային միջոցներից	Պարբերաբար լվանալ ծերտ տեղափոխող մեքենաների բեռնախցիկը
	Արտանետումներ`	<ul style="list-style-type: none"> • Տարածքում չկայանել չշահագործվող տրանստորտային միջոցներ և տեխնիկա

	<p>ներքին տրանսպորտային միջոցներ, ինչպես նաև տրանսպորտային միջոցներ, որոնք երթևեկում են դեպի դուրս</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Բոլոր տրանստորտային միջոցները և տեխնիկան պետք է գտնվեն սարքին վիճակում և տեխ վերասկողության անցնեն պարբերաբար • Օպտիմիզացնել թռչունների խոտանման գործընթացը • Պահպանել աերոբային պայմանները թռչանոցի օդային հոսանքներում ` արտանետումները նվազագույնի հասցնելու համար ախտահանման աշխատանքների ժամանակ:
	<p>Տեղում էներգիա արտադրող կայան</p>	<p>Դիտարկել վերականգնվող էներգիայի ստացման հնարավորությունները ֆերմայի տարածքում</p>
	<p>Ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատում</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Էներգիայի ստացման և օգտագործման գույքագրում, անջատված ջերմության օգտագործում • Լուսավորության համակարգի բարելավում
	<p>Աղմուկ և վիբրացիա</p>	<p>Բոլոր սարքավորումները պետք է ունենան աղմուկի թույլատրելի մակարդակ</p>

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ և ՀՂՈՒՄՆԵՐ

1. ՀՀ Շրջակա միջավայրի պաշտոնական կայք:
2. Հայաստանի ազգային ատլաս, հ. Ա, Երևան, «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2006:
3. «ՀՀ բնակավայրերի մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները» ուղեցույց – ձեռնարկ:
4. «Հայաստանի թռչուններ» Մարտին Ս. Ադամյան, Դանիել Քլեմ Կրտսեր, Երևան 2000թ.:
5. «Հայաստանի բնաշխարհ» խմբագր.հանձնաժողով.Հ. Մ. Այվազյան գլխ. խմբագիր և ուրիշ., Երևան 2006թ.:
6. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.– 2010թ.:
7. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.– 2010թ.:
8. Կոտայքի մարզի մարզպետարանի պաշտոնական կայք:
9. Արզնի համայնքի համայնքապետարանի պաշտոնական կայք: